

# Методичні аспекти організації та проведення прогулянок в інтернатних навчальних закладах, ГПД як засобу різностороннього розвитку



Висвітлено особливості організації активного відпочинку молодших школярів в інтернатних навчальних закладах і групах продовженого дня. До уваги вихователів пропонуються методичні рекомендації щодо організації та проведення прогулянок, екскурсій.

**Ключові слова:** прогулянка, екскурсія, вихователь, учні, діти.  
**Baranovska R. Ye. Methodical Aspects of Organization and Conducting Walks in Boarding Schools and Extended Day Groups as a Means of Versatile Development.**

*The peculiarities of organization of active recreation of younger schoolchildren in boarding schools and extended day groups are highlighted. The tutors are offered methodical*

*recommendations for organization and conducting walks and excursions.*

**Key words:** walk, excursion, educator, pupils, children.

**Постановка проблеми.** Увесь цивілізований світ усе більше схиляється до думки, що найбільшою цінністю для самої людини та суспільства, в якому вона живе, є її життя та здоров'я.

Кожен вихователь має усвідомлювати, що одним із основних завдань, які розв'язує сьогодні школа, зокрема груп продовженого дня, є збереження здоров'я дитини та її фізичний розвиток.

Життя впевнено доводить, що гарне самопочуття дитини в групі, бажання відвідувати її безпосередньо залежить від змісту й форм життєдіяльності в позаурочний час, характеру спілкування і взаємин, які складаються в їх процесі.

Від організації другої половини дня залежить ступінь відновлення працездатності дитячого організму, настрої учня, його інтерес до навчання. Тому школярам рекомендується тривалий час перебувати на свіжому повітрі. Частину цього часу слід використовувати для екскурсій та цільових прогулянок.

**Виклад основного матеріалу.** Прогулянка – це заняття на свіжому повітрі, тобто за межами шкільного приміщення, а отже, у тісному спілкуванні з природою, з людьми на вулиці, з товаришами й вихователем.

Прогулянки та екскурсії є поширеною, цікавою і дуже корисною формою фізичного виховання учнів. Свіже повітря благотворно впливає на зміцнення здоров'я і загартування організму школярів.

Використання екскурсій та цільових прогулянок сприяє накопиченню конкретних знань про ознаки й властивості представників тваринного та рослинного світу, закріпленню вмінь виділяти та диференціювати суттєве й несуттєве, полегшує дітям перехід від конкретних поодиноких фактів до певного узагальнення, спонукає використовувати раніше здобуті знання.

У процесі спостережень під час прогулянок діти довідуються, наприклад, що від змін у неживій природі

й рослинному світі залежить поведінка тварин (комах, птахів, звірів у різні пори року), а також праця людей у сільському господарстві, у місті (озеленення вулиць, висаджування квітів, обрізання дерев, прибирання снігу і т. п.).

Прогулянки дозволяють вихователю вирішувати цілий комплекс оздоровчо-гігієнічних і пізнавальних завдань. Під час прогулянок широко використовуються різноманітні ігри на місцевості та інші види фізичних вправ. Плануючи прогулянку, вихователь заздалегідь повідомляє про це учнів, пропонує їм, що одягнути, як підготуватися.

Прогулянки та екскурсії для учнів початкових класів тривають 1–2 години. Довжина маршруту в обидва кінці не повинна перевищувати 2–3 кілометри. Швидкість пересування має бути такою, щоб жодному школяреві не було важко. Пересування під час прогулянки здійснюють вишикувавши клас у колону по двоє.

Проводити прогулянки та екскурсії потрібно щонайменше один-два рази на тиждень.

Прогулянки є тематичними і цілеспрямованими. У проведенні всіх заходів під час прогулянки, походу необхідно давати школярам більше самостійності, творчої ініціативи, не нав'язувати те, що їм не подобається. Всі фізичні вправи потрібно проводити в ігровій формі.

Під час прогулянок діти займаються орієнтуванням на місцевості, вчать визначати сторони світу за різними ознаками (за деревами, пеньками, сонцем тощо), можна розучувати різні пісні.

Готовність учнів до прогулянки вихователь попередньо перевіряє. У жаркі дні обов'язкові головні убори. У зимовий період можна організувати походи на лижах. Вихователь повинен уважно стежити, щоб не було випадків переохолодження дітей.

Після проведення прогулянки вихователь має поцікавитися, що найбільше сподобалося учням, куди б вони хотіли піти наступного разу. Ці побажання необхідно

враховувати при плануванні роботи групи. Це піднімає їх інтерес, робить прогулянки, екскурсії цікавими.

Цільова прогулянка відрізняється від екскурсії насамперед вузкою темою, вона дає відповідь на якесь конкретне запитання (наприклад, прогулянка до парку чи лісу з метою спостереження за листопадом у тиху або вітряну погоду).

Прогулянка в ліс – це спільний відпочинок, взаємне збагачення знаннями про природу, адже ліс – скарбниця народних лікувальних засобів, певних відкриттів.

Увійшовши в ліс, поясніть дітям причину того, чому кожне дерево різниться конфігурацією: одне струнке, інше – викривлене, одне з зеленою кроною і голим стовбуром, інше – пишне від основи до верхівки. Не пройдіть повз старий пенек, суху покручену гілляку, вивернуте дерево. Придивіться до них. Чи не нагадує вам їх вигляд якусь тварину, птаха?

Зверніть увагу дітей на красу лісу, мальовничість лісової просіки, узлісся з пахучою високою травою і густим чагарником, на низько опущене гілля дерев або берег річки з лісовими хащами. Саме тут зароджується любов до природи, до рідного краю.

Дітям корисно буде дізнатися про тваринний і рослинний світ лісу, «зелену аптеку».

Придивіться, які птахи живуть у лісі. Прислухайтеся до їх голосів. Спів пташок можна записати на диктофон.

У лісі виробляється вміння спілкуватися з природою і жити в природному середовищі.

### **Вимоги:**

– під час прогулянки необхідно надавати школярам більше самостійності й творчої ініціативи; не слід нав'язувати те, що їм не подобається;

– рекомендована форма проведення фізичних вправ – гра;

– після прогулянки вихователь має поцікавитися: що найбільше сподобалось учням;

куди б вони хотіли піти, чим зайнятися наступного разу.

### **Типи прогулянок**

#### **Прогулянка-спостереження**

Зміст: цілеспрямоване спостереження школярів за сезонними змінами рослинного й тваринного світу, за працею людей.

#### **Прогулянка-практикум**

Використовують для формування, закріплення життєво необхідних навичок (наприклад, дотримання визначених правил культури поведінки, вуличного руху тощо).

#### **Прогулянка із завданням**

Зміст цієї прогулянки визначається завданнями суспільного життя групи. Виконання завдання деколи займає дві-три прогулянки.

Теми завдань: «Вулиці, провулки в околиці нашої школи», «Історія моєї школи» і т. ін.

### **Творча прогулянка**

Мета: викликати в дітей емоційне піднесення й організувати їхню творчу діяльність. Найбільша творча активність школярів виникає в спілкуванні з природою, при спостереженні її явищ, а також під час декламування віршів вихователем чи підготовленими учнями.

Завдання, які можна поставити перед дітьми: зробити замальовки з натури, змайструвати вироби з природного матеріалу, скласти букети з осінніх листків, зліпити зі снігу скульптури; колективно написати казку, твір і т. п.

Імовірні результати творчої прогулянки: виставка, конкурс, тематичне свято і под.

### **Екскурсія**

Призначення: ознайомити учнів з історією рідного міста, досягненнями його мешканців (вихідців із нього) в праці, мистецтві, науці тощо.

### **Відпочинок на свіжому повітрі**

Під час такої прогулянки потрібно організувати рухливі ігри, веселі змагання, ритмічні музичні ігри, хороводи. Добір програми дозволить на свіжому повітрі слід здійснювати з урахуванням погодних умов.

Кожна екскурсія чи цільова прогулянка становить екскурсійний цикл, що складається з трьох частин: підготовка, проведення, підбиття підсумків.

*Перша частина* – підготовка вихователя й учнів до екскурсії. Вихователь добирає і вивчає літературу до теми, відвідує намічений об'єкт, визначає, що саме він хоче показати дітям. Сповіщає учнів, куди вони підуть і з якою метою. Можна дати учням різні індивідуальні завдання.

*Друга частина* – проведення екскурсії чи прогулянки; тут показ поєднується з розповіддю та рухом дітей від об'єкта до об'єкта.

*Третя частина* – підбиття підсумків. Доцільною є підсумкова бесіда, обмін враженнями. Вихователь узагальнює, уточнює і доповнює відповіді учнів. Бесіда має бути стислою, щоб не послабити емоційності вражень від самої екскурсії.

**Висновки.** Без активної рухової діяльності, без фізичних вправ неможливий нормальний ріст і гармонійний розвиток підростаючого організму. Тому це також є одним із важливих аспектів в організації прогулянок. Години, вільні від навчальних занять, повинні заповнюватись розумно, цікаво, з користю для дитини. Великою мірою це залежить від вихователя, його вміння захопити дітей цікавою справою, дати вихід їх енергії, надати можливість кожному найповніше проявити себе, реалізувати свої здібності. Значну допомогу в цьому вихователю може надати гра.

Систематичне цілеспрямоване застосування прогулянок різних видів збагачує життя дітей в інтернатних навчальних закладах, ГПД, допомагає значно підвищити ефективність виховної роботи.

### **Література**

1. Васюков Ю. В. Система фізичного виховання у групі продовженого дня в 1–4 класах. Харків: Ранок, 2010. 128 с. (Практикум вихователя ГПД).
2. Голубенко М. К. ГПД: вихователю на кожен день. Київ: Шкільний світ, 2012. 120 с. (Б-ка «Шкільного світу»).
3. Гордейчук О. Є. Організація навчально-виховного процесу в ГПД. Київ: Шкільний світ, 2010. 120 с. (Б-ка «Шкільного світу»).
4. Забашта Н. О., Шматько Н. О. Організація прогулянок у групі продовженого дня в 1–4 класах. Харків: Ранок, 2010. 176 с. (Практикум вихователя ГПД).
5. Морозова З. В. Група продовженого дня: метод. посіб. для вихователя. Харків: Торсінг плюс, 2007. 160 с.
6. Шуль Я. М. Робоча книга вихователя групи продовженого дня. Тернопіль: Астон, 2004. 212 с.
7. Ярошенко О. І., Соколкіна Т. М., Капелюшна М. А. Ігротека вихователя ГПД. Харків: Основа, 2012. 222 с. (Серія «Вихователю ГПД»).